

EKSEMPLER

– SAMTALEHJULET OG SELVBESTEMMELSE

Spørgsmål til personer med demens

På grund af problemer med blandt andet sprog, sprogforståelse, koncentration og initiativ kan det være svært for mennesker med demens at sætte ord på personlige ønsker og værdier. Det hæmmer personens mulighed for selv at bestemme og give udtryk for sine holdninger og præferencer. Med Samtalehjulet – version demens bliver det muligt at tage højde for de kognitive udfordringer og at styrke evnen til selvbestemmelse hos mennesker med demens.

Pladen med Samtalehjulet er opdelt i fire farvede felter med emnerne 'Min krop og min hjerne' (blåt felt), 'Mine aktiviteter i hverdagen' (gult felt), 'Mit forhold til andre' (grønt felt) og 'Mine omgivelser' (lilla felt). Til hvert emne hører et antal hjælpekort, der støtter personen med demens til at holde fokus på samtalen. Hvert hjælpekort er markeret med en farve, der viser, hvilket emne det hører til.

Til Samtalehjulet hører også et betydningsark med tre felter inddelt i 'meget vigtigt', 'vigtigt' og 'mindre vigtigt', og som bruges til at afgøre betydningen af de hjælpekort, personen vælger.

I det følgende kan du læse eksempler på, hvordan Samtalehjulet kan bruges til at styrke evnen til selvbestemmelse hos mennesker med demens.

NYDIAGNOSTICERET PERSON MED LET ALZHEIMERS SYGDOM

Sådan kan du bruge Samtalehjulet til at hjælpe personen med at fortælle om sine ønsker, værdier og behov.

Du er demenskonsulent i kommunen og skal besøge Niels på 73 år, der lige har fået stillet diagnosen let Alzheimers sygdom. Inden besøget overvejer du formålet med samtalen, nemlig at lære Niels bedre at kende. Derfor er det vigtigt, at han får fortalt om sin situation og sit liv og givet udtryk for sine ønsker og behov.

Forberedelse

Udvælg nogle af Samtalehjulets hjælpekort ud fra dit kendskab til Niels, fordi det vil være for uoverskueligt for ham med alle kort på én gang. Alle emnerne er vigtige, men nogle af dem er ikke så relevante for ham lige nu. De frasorterede kort kan eventuelt tages med til en senere samtale.

EKSEMPLER – SAMTALEHJULET OG SELVBESTEMMELSE

Under samtalen

På hjemmebesøget fortæller du om pladen med Samtalehjulet og hjælpekortene og forklarer, at det er et redskab, som kan hjælpe jer med at huske de emner, der er vigtige at tale om, og med at holde fokus i samtalen.

Læg pladen med Samtalehjulet på bordet og spørg Niels, hvilket af de fire emner han gerne vil tale om. Han vælger 'Mine omgivelser'. Læg de tilhørende hjælpekort på bordet, og bed ham om at vælge det, han vil begynde med. Han vælger kortet 'Hjælpemidler, der støtter hukommelsen', fordi han har svært ved at huske aftaler og bliver flov, når han glemmer nogle. Han har hørt om en elektronisk kalender, der kan hjælpe med at huske aftaler, og vil gerne have en.

Gå videre med at snakke om de andre hjælpekort, som Niels vælger. Tag noter undervejs. Tag betydningsarket frem til sidst, og bed Niels om at prioritere emnerne fra kortene i de tre kategorier 'mindre vigtigt', 'vigtigt' og 'meget vigtigt'. Forklar, at det hjælper jer begge med at huske, hvad der var vigtigst, og med at finde mulige løsninger. Tag et billede af betydningsarket med kortene, og send billederne til Niels.

Efter samtalen

Skriv et kort resumé i journalen og upload billederne, når du er tilbage på kontoret. Planlæg en ny samtale en måned senere, hvor du kan opsummere samtaleindholdet, følge op på, hvordan det går, og spørge, om den elektroniske kalender hjælper Niels i hverdagen.

PERSON MED LET TIL MODERAT ALZHEIMERS SYGDOM VISITERET TIL HELHEDSPLEJEFORLØB

Sådan kan du bruge Samtalehjulet til at få personens perspektiv på sine behov for hjælp i hverdagen.

Du er social- og sundhedsassistent i hjemmeplejen og skal besøge Vivian, der har let til moderat Alzheimers sygdom. Vivian har fået tildelt et moderat helhedsplejeforløb af kommunen, hvilket betyder, at hun kan få hjælp til personlig pleje, praktisk hjælp og træning i 2,5-7 timer om ugen.

Til en tværfaglig konference i forbindelse med visitationen er du blevet orienteret om visitators samtale med Vivian og den hjælp, hun har fået bevilliget.

Formålet med din samtale med Vivian er at sikre, at hun er medbestemmende i forhold til, hvad hun synes er vigtigt mht. den hjælp, hun kan få i helhedsplejeforløbet, og hvad personalet eventuelt skal tage hensyn til. Det kan fx være hendes ønsker til, hvordan hjælpen skal prioriteres.

EKSEMPLER – SAMTALEHJULET OG SELVBESTEMMELSE

Forberedelse

Du ved på forhånd, at Vivian på grund af demenssygdommen har meget svært ved at udtrykke sig og kommunikere sine ønsker og behov til omverdenen, ligesom hun har problemer med at holde fokus og koncentrere sig under samtaler.

Du ved desuden, at hun ofte glemmer at spise og drikke og ind i mellem også at skifte tøj, og at hun flere gange har sagt, at hun gerne vil have hjælp til at huske rutiner i hverdagen. Men du ved, at det er svært for hende at have fremmede i sit hjem, da der har været småkonflikter med det personale, som hjælper med medicin.

Udvælg derfor følgende hjælpekort på forhånd:

'Mine aktiviteter i hverdagen' (gule hjælpekort)

- Mad og drikke
- At huske at udføre daglige rutiner

'Mine omgivelser' (lilla hjælpekort)

- Sundhedspersonale
- Hjælpemidler, der støtter hukommelsen

'Mit forhold til andre' (grønne hjælpekort)

- Kontakt til andre
- Samspil mellem personer

Under samtalen

Fortæl Vivian, at du er kommet for at snakke med hende om den hjælp, hun har fået bevilliget. Tag pladen med Samtalehjulet frem og forklar, at det er et redskab, der kan hjælpe jer med at huske, hvad I skal snakke om, og med at holde fokus på emnet.

Læg hjælpekortene med tekstsiden opad på det felt på pladen, hvor de hører til, dvs. de gule kort på det gule felt osv.

Giv Vivian god tid til at se og læse alle kortene. Hun har brug for lidt støtte til at forstå dem, så du vender de fleste af dem og fortæller om emnerne ud fra billederne i stedet for.

Spørg, om der er et af hjælpekortene, hun synes er vigtigst at snakke om. Hun vælger 'Sundhedspersonale'. Vivian synes, det er vigtigt, at de mennesker, der skal komme i hendes hjem, har tid til at præsentere sig og måske sidde lidt sammen med hende,

EKSEMPLER – SAMTALEHJULET OG SELVBESTEMMELSE

inden de går i gang med deres opgaver. Skriv de vigtigste pointer på post its, og sæt dem ud for kortene på pladen.

Gennemgå to andre hjælpekort på samme måde, men stop, hvis Vivian bliver træt. Tag et billede af pladen med hjælpekort og post its, og tak for samtalen.

Efter samtalen

Dokumentér, hvad I har snakket om, i journalen, og upload billedet, når du er tilbage på kontoret. Husk at medbringe billedet til jeres næste samtale. Da Samtalehjulet hjalp Vivian med at holde den røde tråd og få sat ord på sine ønsker og behov, tager du resten af hjælpekortene med næste gang.

NYDIAGNOSTICERET PERSON MED MODERAT LEWY BODY DEMENS

Sådan kan du bruge Samtalehjulet til at få personens perspektiv på sine udfordringer og ønsker til støtte i hverdagen.

Du er demenskoordinator i kommunen og skal for første gang besøge Eva på 64 år, der lige har fået stillet diagnosen moderat Lewy body demens. Eva har en rask ægtefælle.

Forberedelse

Målet med samtalen er at finde ud af, hvad Eva synes er svært med sin sygdom, og hvad der eventuelt kan hjælpe hende. Vælg nogle få hjælpekort fra hvert emne, som du mener kan være relevante, ud fra din viden om demenstypen og sygdomsstadiet. Du ved, at nogle personer med moderat demens kan blive lidt forvirrede, hvis man introducerer Samtalehjulet ved første besøg. Derfor vil du under samtalen vurdere, om det er hensigtsmæssigt at bruge det.

Under samtalen

Eva og hendes mand er meget imødekommende og vil gerne fortælle. Eva er lang tid om at få ordene frem og taber ind i mellem tråden, så hun ikke får sagt det, hun gerne vil. Tag derfor Samtalehjulet frem og forklar, at det er et redskab, der kan hjælpe hende med at holde fokus i samtalen. Aftal med hendes mand, at han træder lidt tilbage fra samtalen, så Eva kan komme mere på banen.

Eva har svært ved at vælge, hvilket emne hun vil starte med. Giv hende god tid, og hjælp hende med et par stikord. Hun vælger 'Min krop og min hjerne'. Læg de fire blå hjælpekort, du har udvalgt på forhånd, på bordet:

- Søvn
- At være opmærksom på det, der foregår

EKSEMPLER – SAMTALEHJULET OG SELVBESTEMMELSE

- Sansebedrag
- Vandladnings- og afføringsproblemer

Læg kortene med billedsiden opad, da Eva har brug for visuel støtte. Langsomt og med besvær fortæller Eva, at hun og ægtefællen sover hver for sig på grund af hendes urolige søvn, og det er hun ked af. Vær tålmodig, opmuntrende, og hjælp med stikord undervejs. Eva fortæller også om problemer med forstoppelse og om nogle børn, der ofte ligger i sengen, når hun skal sove. Tag noter undervejs.

Derefter vælger Eva 'Mine aktiviteter i hverdagen'. Læg de gule hjælpekort, du har udvalgt på forhånd, på bordet:

- At samtale og kommunikere
- At tage beslutninger
- At håndtere pressede situationer

Tal med Eva om emnerne, og lyt til hendes frustrationer over, hvor udfordrende det er, når andre tager over i samtalen og ikke venter på, at hun kommer til orde. Stop, når hun er træt og fx begynder at stirre ud i luften. Opsummér samtalen sammen med Eva og ægtefællen, tag billeder af hjælpekortene, og send dem til parret. Læg op til at fortsætte samtalen ved næste besøg.

Efter samtalen

Skriv et kort resumé i journalen og upload billederne, når du er tilbage på kontoret. Tænk over, hvilken hjælp Eva kunne have behov for ud fra din viden fra samtalen. Da Samtalehjulet støttede Eva til at komme til orde, tager du det med næste gang.

SAMTALEGRUPPE FOR MENNESKER MED LET TIL MODERAT DEMENS

Sådan bruger du Samtalehjulet til at tale om emner, der er vigtige for deltagerne, og hjælpe dem med at fastholde fokus.

Du er social- og sundhedsassistent på et aktivitetscenter og vil bruge Samtalehjulet i en samtalegruppe for mennesker med let til moderat demens. Målet er, at deltagernes egne perspektiver, tanker og overvejelser om livet med demens kommer frem. Du ved, at det kan være svært at få gang og holde liv i gruppesamtalerne, da flere af deltagerne har svært ved at koncentrere sig.

EKSEMPLER – SAMTALEHJULET OG SELVBESTEMMELSE

Forberedelse

Du planlægger, at gruppen næste gang skal tale om hverdagen med demens og vælger derfor emnet 'Mine aktiviteter i hverdagen' fra Samtalehjulet. Udvælg nogle gule hjælpe-kort til emnet på baggrund af din viden om gruppen, og hvad der tidligere har optaget deltagerne, fx:

- At huske at udføre daglige rutiner
- At færdes ude
- At lære noget nyt
- Aktiviteter, der gør mig glad

Tag to ens sæt kort med, der kan lægges på begge sider af bordet, så alle kan læse teksten.

Under samtalegruppen

Tag Samtalehjulet frem og fortæl, at det er et redskab, der kan hjælpe jer med at huske, hvad I skal snakke om, og med at holde fokus på emnet.

Læg derefter hjælpekortene ud for feltet 'Mine aktiviteter i hverdagen' med tekstsiden opad, og giv gruppen god tid til at læse, hvad der står. Er det for svært for deltagerne, så vend kortene, og fortæl ud fra billederne i stedet for.

Gruppen vælger hjælpekortet 'At huske at udføre daglige rutiner'. Bed dem fortælle, hvad de synes er vigtigt i den forbindelse og om deres erfaringer med det. Facilitér en god dialog om de fire hjælpekort, og lad deltagerne komme med idéer til, hvad der er vigtigt, og hvad de selv eller deres pårørende kan gøre. Skriv det på post its, og sæt dem ved siden af kortene.

Tag et billede af pladen, hjælpekortene og post its.

Læg pladen frem og spørg, om der er nogle af de fire emner, de gerne vil snakke om næste gang.

Efter samtalegruppen

Da Samtalehjulet hjalp deltagerne med at fastholde fokus og at udtrykke deres erfaringer med udfordringer, og hvordan de takler dem, tager du Samtalehjulet og nogle nye hjælpekort med næste gang.